

Geluk

Extra informatie over Spinoza

Doe meer met Leeslicht!

Bij een aantal boeken in de serie *Leeslicht* kunt u een gratis lesbrief downloaden van www.eenvoudigcommuniceren.nl.

In deze lesbrief staan vragen, tips en opdrachten om de boeken in de klas te behandelen.

Samenstelling: Margreet Salomons en Ida Sjouwerman, december 2008

Met medewerking van het KAN, ROC van Amsterdam

Over deze lesbrief

Deze lesbrief hoort bij het boek *Geluk*.

In dit boek reageren lees- en schrijfcursisten op Spinoza. Maar wie was Spinoza eigenlijk?

En wat heeft Spinoza precies met geluk te maken?

In deze lesbrief lees je meer over Spinoza.

Ook vind je een paar punten waarover je met elkaar een discussie kunt voeren. En tips voor als je nog meer over Spinoza wilt weten.

Wie was Spinoza?

Spinoza leefde zo'n 350 jaar geleden.
Hij werd in 1632 in Amsterdam geboren.
Hij heette toen Baruch de Spinoza.
Dat is een Portugese naam.

De ouders van Spinoza waren gevlucht uit Portugal omdat ze daar niet veilig waren.
Spinoza's vader en moeder waren namelijk joods.
En alle mensen met dat geloof werden in Portugal en Spanje vermoord.

Je noemt deze periode in Portugal en Spanje de inquisitie.
Vanaf 1492 was daar alleen het katholieke geloof toegestaan.
Het joodse geloof en de islam werden verboden.

In Amsterdam merkte je toen niets van de inquisitie.
In die periode mocht je in Amsterdam geloven wat je wilde.

Een goede plek dus voor Spinoza en zijn familie.
Want hier mochten ze zich gewoon bezighouden met hun geloof.
Spinoza kreeg zelfs les op een Joodse school.
Hij leerde daar het vak van lenzenslijper.

Problemen met geloof

Spinoza dacht over veel dingen anders dan de meeste mensen.
Men geloofde bijvoorbeeld dat God zelf de bijbel had geschreven.
Dat vond Spinoza vreemd. Hij dacht dat mensen dit hadden gedaan.

Toen Spinoza 24 jaar was, kreeg hij echt problemen met het joodse geloof.
Steeds vaker liet hij weten dat hij anders over dingen dacht.
En uiteindelijk wilden de Joden niet langer met hem omgaan.

Spinoza werd verbannen uit Amsterdam. Hij mocht niet langer in Amsterdam zijn.
Hij verhuisde daarom naar Ouderkerk aan de Amstel.
Hij gaf zichzelf toen ook een nieuwe voornaam.
Hij noemde zich voortaan Benedictus de Spinoza.

Na die tijd verhuisde Spinoza nog vaak.
Vanuit Ouderkerk ging hij naar Rijnsburg.
En nog weer later naar Voorburg.
Tenslotte woonde hij in Den Haag.
Daar overleed hij in 1677.

In Rijnsburg kun je nog steeds het oude huis van Spinoza zien.
Dit heet nu het Spinozahuis.
Veel mensen vinden het leuk om te zien hoe Spinoza vroeger woonde.
Maar wat heeft Spinoza nu precies zo beroemd gemaakt?

Gevaarlijke ideeën

Spinoza had niet alleen veel ideeën over het geloof.
Ook over allerlei andere zaken dacht hij na.
Over hoe het land bestuurd moest worden.
En hoe mensen met elkaar moesten samenleven.

Spinoza was een filosoof geworden, iemand die nadenkt
over belangrijke dingen in het leven.
Iemand die zich afvraagt wat waar is en wat niet.
Spinoza hield zijn ideeën niet alleen voor zichzelf.
Hij schreef ze ook op.
Hij wilde dat iedereen kon lezen wat hij dacht.

Maar in die tijd waren de ideeën van Spinoza vreemd.
Hij had ideeën die nog nooit iemand had gehad.
Niemand had bijvoorbeeld ooit bedacht dat de bijbel misschien
niet door God was geschreven.

Mensen vonden Spinoza's ideeën al snel gevaarlijk.
Uitgevers wilden daarom geen boeken meer van hem uitgeven.
Want daarvoor konden ze in de gevangenis komen.
Of zelfs de doodstraf krijgen.

In die tijd waren mensen nog niet klaar voor de ideeën van Spinoza.
Honderd jaar later dachten veel meer mensen zoals hij. Die tijd wordt
de Verlichting genoemd.

Veel beroemde filosofen en wetenschappers maakten later gebruik van
Spinoza's ideeën. Voorbeelden daarvan zijn Einstein, Karl Marx en Freud.

Gewoon

Nu vinden we de ideeën van Spinoza helemaal niet meer gevaarlijk.
We vinden veel ideeën eigenlijk heel gewoon.

Spinoza vond bijvoorbeeld dat je vrij moet zijn.
En dat je vrij bent om te denken wat je wilt.
Dat vindt nu bijna iedereen. Het staat zelfs in onze wet.
Hieronder lees je een paar vereenvoudigde ideeën van Spinoza. Maak groepjes.
En praat met je groepje over een van Spinoza's ideeën.

* Over de rechten van de mens en de democratie:

In een vrij land mag iedereen denken wat hij wil. En zeggen wat hij denkt.
De regering van een land moet zorgen voor de vrijheid van mensen.

* **Over tolerantie:**

Je moet wat mensen doen niet belachelijk maken; je moet je er ook niet kwaad over maken, je moet proberen het te begrijpen.

* **Over bijgeloof:**

Je moet zelf je verstand gebruiken en alleen geloven wat je ziet.

Mensenrechten

Spinoza heeft ook veel geschreven over de rechten van de mens. Vooral vrijheid vond hij belangrijk. Zijn ideeën zijn heel belangrijk geweest voor de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Daarom lees je hieronder wat die belangrijkste rechten nu zijn:

- 1 Alle mensen worden vrij en gelijk geboren.
- 2 Iedereen heeft dezelfde rechten, ongeacht ras, kleur, godsdienst of sekse.
- 3 Iedereen heeft recht op leven, vrijheid en onschendbaarheid van zijn persoon.
- 4 Slavernij is verboden.
- 5 Martelen is verboden.
- 6 De wet is er voor iedereen.

Praat er met elkaar over waarom deze rechten zo belangrijk zijn.

Andere onderwerpen

Hieronder staan een aantal andere onderwerpen die met Spinoza te maken hebben. Praat met elkaar over de verschillende onderwerpen. Wie is het wel met een bepaald onderwerp eens? En wie niet? Houd een debat.

- Je moet altijd kunnen zeggen wat je denkt.
- Filosofie moet een verplicht vak op school zijn.
- Meer controle maakt Nederland niet veiliger.
- Je mag zelf weten wat je gelooft.
- Je bent gelukkig als je vrij bent.

Meer informatie

Wil je nog meer over Spinoza weten? Hieronder vind je een aantal organisaties en websites over Spinoza.

- Amsterdam Wereldboekenstad besteedt veel aandacht aan Spinoza. Naast Anne Frank en Annie M.G.Schmidt vinden ze Spinoza een van de belangrijkste schrijvers van Amsterdam. Kijk voor meer informatie op www.amsterdamwereldboekenstad.nl.
- In Amsterdam kun je een Spinoza-wandeling maken. Kijk voor meer informatie op www.gildeamsterdam.nl.

Verder kun je kijken op:

- www.amsterdamsespinozakring.nl
- www.entoen.nl
- www.spinozahuis.nl
- www.wikipedia.org
- www.kaaskoppenenwaterlanders.ncrv.nl

Voor deze lesbrief is gebruikgemaakt van verschillende bronnen, waaronder:

- *Spinoza-lessenserie voor het vwo* van dr. Henri Krop.
- *Spoedcursus Spinoza* van Jonathan van het Reve, uit *Amsterdam Wereldboekenstad*, bijlage van *Het Parool*, september 2008.

Voor werkvormen en organisatie verwijzen wij naar *Debatteren!*, een lesbrief voor docenten binnen het alfabetiseringsonderwijs, ontwikkeld door het Nederlands Debat Instituut in opdracht van het CINOP (2008).